מסורת הש"ס

שבועת העדות נוהגת באנשים ולא בנשים דכתיב (ויקרא ה) "והוא עד ברלוי להעיד דבר הכתוב ואשה פסולה לעדות כדילוף בפירקין מועמדו שני האנשים: **קרובים** · פסולין לעדות בסנהדרין (דף כז:) ילפינן לה והי ניהו התם מפרש: **ולא בפסולין** · כמו גזלן שהוא פסול מן תורה אור התורה שנאמר (שמות כג) "אל תשת עד חמס": **אלא ברלוין להעיד** · בגמרא מפרש למעוטי מאי: **בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד** . אם מפי עצמו נשבע שאמר "שבועה שאיני יודע לך עדות": **ומפי אחרים**. כגון "משביע אני עליכם שתבואו ותעידונו" ואמרו לו "אין אנו יודעים עדות" ולא הוליאו שבועה מפיהם אינן חייבים עד שיכפרו בו בב"ד דכתיב (ויקרא ה) "אם לא יגיד וגו'" במקום שאילו היה מגיד היה מועיל, וקרא במושבע מפי אחרים כתיב אבל מפי עצמו יליף ר' מאיר בג"ש כדמפרש בגמרא ואפי' חוץ לב"ד: **חייבין** . קרבן עולה ויורד: **על זדון השבועה**. שהרי לא נאמר בה "ונעלם": **ועל שגגתה עם זדון העדות** . שמזידים הם ויודעים לו עדות אבל שוגגים הם על הקרבן כשאר שגגת ביטוי לשבועה דתוקימנא (ג) בתומרי יודע אני שבועה זו אסורה אבל איני יודע שחייבין עליה קרבן: **ואין חייבין על שגגתה** · אם שוגגים הם לגמרי כשבורין שאין יודעין לו עדות ואחר כך נזכרו שהרי אמרו בה "ונעלם" בהו נשבעין לשקר: **גמ' מנהני מילי** · דנשים פסולות לעדות: **בעדים הכתוב מדבר** · דבעדים משתעי קרא דכתיב לעיל מיניה "כי יקום עד חמס באיש" וסמיך ליה "ועמדו": **בעדים הכתוב מדבר** · לגמרא שאין עדות בנשים: **ואם נפשך לומר** · ואם תרצה להשיב תשובה על דרך זו הרי לך ג"ש מפורשת שהכתוב מדבר בעדים: **נאמר להלן שני** . "על פי שני עדים": **מה אם נפשך לומר** · מה היה לו להשיב על דרך הראשונה: **וכי תימא**. בתובע ונתבע משתעי קרא ואפי' הן תובעים רבים לו נתבעים רבים בדין אחד כל התובעים הרי להו קרא חד וכל הנתבעים הרי להו קרא חד: **מנוה בבעלי דינים שיעמדו** · (בעמידה) דהא קרא גמר בבעלי דינין אחרי דכתיב "אשר להם הריב" (דברים יט): **שלא יהא אחד עומד ואחד יושב** · שלא יראה חבירו שמכבדין אותו יותר ממנו ויסתתמו דבריו: **הוי דן את חבירך לכף זכות** · ולא בדין בעלי דינים הכתוב מדבר אלא ברואה חבירו עושה דבר שאתה יכול להכריעו לגד עבירה ולגד זכות הכריעו לזכות ואל תחשדהו בעבירה: **השתדל לדונו יפה** · לקמן מפרש לה למישרי בתיגריה אם באו שני דינים לפניך ואחד מהם של תגמידי חכמים הוי פוסק אותו תחלה ופטור אותו מלפניך: **למאי שלח לי** · הא מילתא: **לחנופי ליה** · שמא להחניפו בתמיה: **למישרא בתיגריה** · כדפרישית אם בא דין אחר לפני, אפסוק את זה תחלה:

[לעיל כט:]

*הסברים מיוחדים בגמרא על נוסח זה נראה בר"ן

שבועת העדות נוהגת באנשים ולא בנשים ברחוקין ולא בקרובין בבשרין ולא בפסולין ואינה נוהגת אלא בראוין להעיד בפני בית דין ושלא בפני ב"ד מפי עצמו ומפי אחרים אין חייבין עד שיכפרו בהן בב"ד דברי ר' מאיר וחכמים אומרים בין מפי עצמו ובין מפי אחרים אינן חייבין עד שיכפרו בהן בב"ד וחייבין על זדון השבועה ועל שגגתה עם זדון העדות ואינן חייבין על שגגתה ומה הן חייבין על (זדון) השבועה קרבן עולה ויורד: גמ' מנהני מילי דת"ר ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר אתה אומר בעדים או אינו אלא בבעלי דינין כשהוא אומר אשר להם הריב הרי בעלי דינין אמור הא מה אני מקיים ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר ואם נפשך לומר נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים מאי אם נפשך לומר וכי תימא מדלא כתב ואשר להם הריב כוליה קרא בבעלי דינין משתעי נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים תניא אידך ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר אתה אומר בעדים או אינו אלא בבעלי דינין אמרת וכי שנים באים לדין שלשה אין באין לדין ואם נפשך לומר נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים מאי אם נפשך לומר וכי תימא בתובע ונתבע קא משתעי קרא נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים תניא אידך ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר אתה אומר בעדים או אינו אלא בבעלי דינין אמרת וכי אנשים באין לדין נשים אין באות לדין ואם נפשך לומר נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים מאי אם נפשך לומר וכי תימא אישה לאו אורחה כל כבודה בת מלך פנימה נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים ת"ר ועמדו שני האנשים מצוה לבעלי דינין שיעמדו אמר ר' יהודה שמעתי שאם רצו להושיב את שניהם מושיבין, איזהו אסור שלא יהא אחד עומד ואחד יושב, אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דבריך ת"ר בצדק תשפוט עמיתך שלא יהא אחד יושב ואחד עומד, אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דבריך הא בצדק תשפוט עמיתך הוי דן את חבירך לכף זכות תני רב יוסף בצדק תשפוט עמיתך עם שאתך בתורה ובמצות השתדל לדונו יפה. רב עולא בריה דרב עילאי הוה ליה דינא קמיה דרב נחמן שלח ליה רב יוסף עולא חברנו עמית בתורה ובמצות אמר למאי שלח לי לחנופי ליה, הדר אמר למישרא בתיגריה

[ע"ע תוס' יבמות קג. ד"ה בין עומד ויתוס' זבחים מז. ד"ה מיושב]

[עמ"ס על הגליון בסנהד' יט: כתוב']

*ליה הקי-קון, מיגיון לן בריתות לן בריתות מקצתו אין לו מוכח כהוגה בדברים הכתוב אבל ונסיל בריתם מיעדות, אלא מוכח עם הדבר על "ועמדו" כדי לאדם בחלוה בדרך דיון טיאוזו

[תוספתא סנהדרין פ"ו]

[שם]

[תוס' פ"א מ"ו ועי' שבת קכג. [כ"מ נט. ע"ש בסרס"ד ד"ה עמיתו]

שבועת העדות · מנהני מילי · תימה אמאי צריך קרא דעבד פסול לעדות בפ' התובל (נ"ק דף פח:) מלא יומתו אבות על בנים תיפוק ליה משום דגמרינן לה לה מאשה*: **שלשה** לין באין לדין. אבל לי בעדים איירי אתי שפיר דאורחא דמילתא דכיון דסגי בתרי דלא אתו טפי אבל הכאים לדין כל בעלי דינין רגילין לבא: **כל** כבודה בת מלך פנימה · וא"ת השתא נמי דאיירי בעדים מנא ליה למעוטי נשים דלמא הא דנקט קרא אנשים משום דכל כבודה בת מלך ויש לומר דגבי עדים ע"כ צריכין לבא דאין עד מפי עד כשר אבל לדין יכולה למסור טענותיה ביד אחר: **מצוה** בבעלי דינין שיעמדו · ואפי' ר' יהודה מודה בגמר דין לו בעדים דמצוה שיעמדו כדאמרי' בסמוך וקשה דבפרק בתרא דמועד קטן (דף כא· ושם) משמע דועמדו לא משמע עמידה דנפקא לן קרינה מעומד מויקם אוב ויקרע ופריך אלא מעתה ועמד ואמר ה"נ והתניא בין עומד ובין יושב ומשני התם לא כתב ויעמוד ואמר הכא כתיב ויקם ויקרע וי"ל דועמד שאין מעשה לאחריו כי הכא משמע ודאי עמידה אבל ועמד שיש מעשה לאחריו כי התם ועמד ואמר לא משמע עמידה כמו (כתובות דף כג·) עמדה וקידשה ועמדה ונשאת (נ"ב דף קנט·) ועמד וכתב כל נכסיו לאחר (שם דף קנו·) והא דאמר לה בתי עמודי בס"פ מעות חלילה (יומא דף קו· ושם) דמשמע דבעינן חלילה מעומד לא משום דכתיב ועמד ואמר כדפי' ועוד דא"כ הוא עיכובא דכתיב בפרשה ככה דככה עיכובא הוא אלא אמר לה לעמוד משום דמצוה בבעלי דינין לעמוד כדאמר הכא והיה אומר לה לעמוד ולטעון או שמא לאוזן משום דחלילה הוא כגמר דין*:

שאם רבו ב"ד להושיב כו'· והתיא דסנהדרין פרק כהן גדול (דף יט·) דאמר ליה שמעון בן שטח יבאי עמוד על רגליך ויעידו בך אתי דלא כר' יהודה ולדידיה בשעת גמר דין הוה ולא *בשעת קבלת עדות שהוא תחלת דין: **למאי** שלח לי כו'· המ"ל להפוכי בזכותיה כדאמרי' פרק כל כתבי הקודש (שבת דף קיט·) תיתי לי דכי אתי לורבא מרבנן קמי לדינא לא מגינא ריש לקי אבי סדיא עד דמהפכי בזכותיה:

למישרי ליה תגריה · כשבאו שני דינים בבת אחת דאם בא דין אחד תחלה צריך להקדימו כדאמרינן בסנהדרין (ד' ח·) בקטן כגדול דשמעון בי גמי עשה דכבוד התורה עדיף כדאמרינן פרק בתרא דכתובות (דף קו·): לי

[וע"ע תוס' יבמות קג. ד"ה בין עומד ויתוס' זבחים מז. ד"ה מיושב]

[כנ"ק תילנו תוספות על קוש"ת ז ע"ס וע"ע תוס' זבחים קנ.ד"ה לין ל"וכו']

רבינו חננאל

פ"ד מתני' שבועת העדות נוהגת באנשים ולא בנשים כו'. סוגיא. שבועת העדות נוהגת באנשים ברחוקים בבשרים בראוין להעיד בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד מפי עצמו ומפי אחרים ואין חייבין עד שיכפרו בהן בב"ד: מנא ליה דעדות באנשים ולא בנשים שנאמר ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר כו'. משופה היא: ת"ר ועמדו שני האנשים מצוה בבעלי דינין שיעמדו. א"ר יהודה שמעתי שאם רצו ב"ד להושיב את שניהם מושיבין ואיזהו אסור שלא יהא אחד יושב ואחד עומד. אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דבריך. שנאמר בצדק תשפוט עמיתך הוי דן את האדם לכף זכות. עמיתך עם שאתך בתורה ובמצות השתדל לדונו יפה. שנאמר בצדק תשפוט עמיתך. שלח ליה רב יוסף לרב נחמן עולא חברנו עם שאתך בתורה ובמצות הוא אמר מאי האי דשלח לי לחנופי ליה. הדר אמר למישרא תיגריה

מבנה

דעות על הפסוק "בצדק תשפוט עמיתך"

אי

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"י מהל' שבועות הל' ו סמג לאוין רמח:

[כנ"ק תילנו תוספות על קוש"ת ז ע"ס וע"ע תוס' זבחים קנ.ד"ה לין ל"וכו']

ב ב מיי' שם פ"ע הל' כ סמג שם:

ג ג מיי' פ"ח שם הל' יב:

ד ד מיי' שם הל' יג:

ה ה מיי' שם הל' יב:

ו ו מיי' פ"ע מהל' עדות הל' ב ועיין בכ"מ סמג לאוין קיד טוש"ע ח"מ סי' ז סעיף ד וסי' לג סעיף ח:

ז ז ח ט מיי' פכ"א מהל' סנהדרין הל' ג סמג עשין קו טוש"ע ח"מ סי' יז סעיף ו וסעי' ג:

ח ח מיי' שם הל' ו:

נוסח/מבנה

מקורות לאחר פסוקי עדות המופיעות על דעות על הפסוק "ועמדו שני האנשים"

הגהות הב"ח

(ה) גמ' לדיש יפה יפה רב עולא: (ג) רש"י ד"ה ומל וכו' ריש ע"ב: ודאמרו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר אתה אומר בעדים ואינו אלא בבעלי דינין כשהוא אומר אשר להם הריב הרי בעלי דינין אמור הא מה אני מקיים ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר ואם נפשך לומר נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים מאי אם נפשך לומר וכי תימא מדלא כתב ואשר להם הריב כוליה קרא בבעלי דינין משתעי נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים תניא אידך ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר אתה אומר בעדים או אינו אלא בבעלי דינין אמרת וכי שנים באים לדין שלשה אין באין לדין ואם נפשך לומר נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים מאי אם נפשך לומר וכי תימא בתובע ונתבע קא משתעי קרא נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים תניא אידך ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר אתה אומר בעדים או אינו אלא בבעלי דינין אמרת וכי אנשים באין לדין נשים אין באות לדין ואם נפשך לומר נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים מאי אם נפשך לומר וכי תימא אישה לאו אורחה כל כבודה בת מלך פנימה נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים ת"ר ועמדו שני האנשים מצוה לבעלי דינין שיעמדו אמר ר' יהודה שמעתי שאם רצו להושיב את שניהם מושיבין, איזהו אסור שלא יהא אחד עומד ואחד יושב, אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דבריך ת"ר בצדק תשפוט עמיתך שלא יהא אחד יושב ואחד עומד, אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דבריך הא בצדק תשפוט עמיתך הוי דן את חבירך לכף זכות תני רב יוסף בצדק תשפוט עמיתך עם שאתך בתורה ובמצות השתדל לדונו יפה. רב עולא בריה דרב עילאי הוה ליה דינא קמיה דרב נחמן שלח ליה רב יוסף עולא חברנו עמית בתורה ובמצות אמר למאי שלח לי לחנופי ליה, הדר אמר למישרא בתיגריה

אי